

RAPPORT · VENDEPUNKT UNG 2026

Når ulike stemmer peker i *samme retning*

Refleksjoner etter den andre nasjonale Vendepunkt UNG-konferansen.

Torshov kirke, Oslo · 10. juni 2026

«vi står i overgangene»

ET TILTAK FRA BACK IN THE RING

Forord

Da vi inviterte til den andre nasjonale Vendepunkt UNG-konferansen i Torshov kirke i Oslo 10. juni 2026, var ambisjonen den samme som året før. Vi ønsket ikke først og fremst å arrangere enda en konferanse om ungdomskriminalitet. Vi ønsket å skape en møteplass hvor mennesker med ulike erfaringer og perspektiver kunne samles rundt ett felles spørsmål: Hva skal til for at flere unge får mulighet til å skape seg et godt liv?

De siste årene har ungdomskriminalitet fått betydelig oppmerksomhet i media, politikk og offentlighet. Debatten er viktig. Samtidig opplever vi ofte at samtalen blir stående fast mellom statistikk, enkeltsaker og politiske posisjoner. Det er forståelig. Men det er også en risiko for at menneskene bak tallene blir borte.

Vendepunkt UNG er tuftet på en annen tilnærming. Der mye av samfunnsdebatten møter unge lovbyggere med fordømmelse, har vi valgt å møte dem med relasjon. Der mange ser en dom, forsøker vi å se et menneske. Og der terskelen for å gi opp ofte er lav, holder vi fast ved en overbevisning om at mennesker kan forandre seg – og at domfelte fortjener en reell ny sjanse.

Dette er ikke naivt. Å bygge tillit der den er brutt ned, og å bli værende når andre har gitt opp, er kanskje noe av det mest krevende arbeidet som finnes. Men det er også her vi mener det egentlige forebyggingsarbeidet begynner – ikke i fordømmelsen, men i relasjonen.

Derfor samlet vi forskere, praktikere, politikere, politi, kriminalomsorg, frivillige, ungdommer og mennesker med egen erfaring fra kriminalitet og utenforskap. Noen kom med forskning. Andre kom med erfaringer fra feltet. Flere kom med historier som kostet noe å fortelle.

Det som gjorde sterkest inntrykk denne dagen, var kanskje hvor mange ulike stemmer som egentlig pekte i samme retning. Selv om perspektivene var forskjellige, vendte samtalen stadig tilbake til de samme temaene. Tilhørighet. Anerkjennelse. Relasjoner. Utenforskap. Håp. Ansvar. Tillit.

Denne rapporten er ikke et referat fra konferansen, og heller ikke et forsøk på å gjengi alt som ble sagt. Ambisjonen er å løfte frem de viktigste innsiktene, refleksjonene og læringspunktene som vokste frem gjennom dagen. Vi håper den kan bidra til videre samtaler – både blant dem som utformer politikk, dem som arbeider i tjenestene, og dem som hver dag møter ungdommene ansikt til ansikt.

For dersom det var én ting konferansen minnet oss om, så er det at veien ut av kriminalitet sjelden starter med et system.

Den starter som oftest med et menneske.

Alexander Medin

Grunnlegger – Back in the Ring / Vendepunkt UNG

Innledning

Da vi begynte arbeidet med denne rapporten, var planen egentlig ganske enkel. Vi skulle oppsummere konferansen slik den utspilte seg gjennom dagen – innlegg for innlegg, panel for panel og tema for tema. Ganske raskt opplevde vi imidlertid at noe vesentlig gikk tapt. For selv om hvert enkelt innlegg sto godt på egne ben, var det først da vi begynte å lese transkripsjonene på nytt, legge notatene ved siden av hverandre og diskutere inntrykkene i etterkant, at de mest interessante innsiktene begynte å tre frem.

Det var ikke nødvendigvis det foredragsholderne sa hver for seg som gjorde sterkest inntrykk. Det var hvordan mennesker med vidt forskjellig bakgrunn, erfaring og faglig ståsted – forskere, ungdommer, politi, kriminalomsorg, frivillighet, politikere og mennesker med egne erfaringer fra kriminalitet – gang på gang beskrev de samme mekanismene, ofte uten å bruke de samme ordene og uten nødvendigvis å vite det selv.

Kanskje var det nettopp dette som gjorde årets konferanse annerledes. Den ga oss ikke ett nytt svar på ungdomskriminalitet. Den ga oss anledning til å se etablerte erfaringer, forskning og personlige historier i sammenheng. Når de ulike stemmene fikk stå side om side, oppstod det et bilde som var større enn summen av de enkelte innleggene.

Vi hadde kanskje forventet større uenighet. Flere motsetninger. Tydeligere skillelinjer mellom forskning og praksis, mellom system og bruker, mellom teori og erfaring. I stedet opplevde vi en bemerkelsesverdig grad av enighet om de store spørsmålene. Ikke nødvendigvis om hvordan samfunnet bør organiseres, eller hvilke virkemidler som til enhver tid er de riktige, men om hvilke mekanismer som ser ut til å forme unge menneskers liv – både i positiv og negativ retning.

Det er derfor denne rapporten ikke forsøker å gjengi konferansen kronologisk. Programmet, presentasjonene og opptakene finnes allerede. Vår ambisjon er en annen. Vi ønsker å løfte blikket og forsøke å beskrive hva som trådte frem da vi så dagen under ett. Hvilke mønstre gikk igjen? Hvilke spørsmål ble belyst fra flere kanter? Og hvilke innsikter satt vi igjen med etter at applausen hadde stilnet?

For jo mer vi arbeidet med materialet, desto tydeligere ble det at konferansen handlet om noe mer enn ungdomskriminalitet.

Den handlet om mennesker.

Den handlet om hvordan identitet formes, hvordan tilhørighet oppstår, hvordan relasjoner kan endre retning på et liv, og hvordan samfunnet møter unge mennesker i perioder hvor de kanskje trenger oss aller mest.

TRE GJENNOMGÅENDE INNSIKTER

- 1 Relasjonen bærer alt.** Tiltak, metoder og systemer får først full verdi når de bæres av mennesker som er til stede over tid.
- 2 Det begynner sjelden med kriminaliteten.** Bak lovbruddene ligger som oftest utenforskap og jakten på tilhørighet, identitet og anerkjennelse.
- 3 Kunnskapen finnes allerede.** Utfordringen er ikke å vite hva som virker, men å omsette det til sammenhengende og varig praksis.

Det begynte ikke med kriminalitet

En av de første observasjonene vi gjorde da vi gikk gjennom transkripsjonene, var hvor sjelden kriminaliteten egentlig sto i sentrum av historiene som ble fortalt.

Den var naturligvis til stede gjennom hele dagen – som erfaring, som konsekvens, som alvor og som bakteppe. Likevel begynte de fleste fortellingene et helt annet sted. De begynte med mennesker, ekte mennesker.

Ungdommene som åpnet konferansen beskrev ikke først og fremst kriminalitet. De beskrev livet. De fortalte om presset ved å være ung i dag, om behovet for å finne sin plass, om sosiale medier, om forventninger og om usikkerheten som følger med det å skulle bygge en identitet i en tid hvor påvirkningen kommer fra alle kanter. Det var slående hvor gjenkjennelige historiene deres var. De handlet om temaer de fleste av oss kan kjenne oss igjen i, selv om konsekvensene av valgene kan bli svært forskjellige.

Da Shahed Rasool senere tok ordet, beveget samtalen seg videre inn i de miljøene hvor noen ungdommer søker den tilhørigheten de ikke finner andre steder. Med utgangspunkt i egne erfaringer beskrev han mekanismer knyttet til identitet, lojalitet og fellesskap – mekanismer som på mange måter ga et konkret ansikt til flere av spørsmålene ungdommene allerede hadde reist. Der ungdommene beskrev opplevelsen av å lete etter sin plass, beskrev Shahed hva som kan skje når svaret finnes i miljøer som på overflaten tilbyr nettopp det mange unge savner.

Forskningen bidro med et tredje perspektiv. Håkan Kalkan og Sveinung Sandberg brukte andre begreper, men pekte i stor grad mot de samme sammenhengene. De beskrev hvordan marginalisering, identitet, anerkjennelse og fellesskap påvirker unges valg, og utfordret samtidig forestillingen om at komplekse livsløp kan forklares gjennom enkle årsaksmodeller.

Senere på dagen fikk vi høre personlige historier fra blant andre David Toska og Laila Mjeldheim. Historiene var forskjellige, men også her var det noe som gikk igjen. Ingen av dem beskrev kriminaliteten som et mål i seg selv. De beskrev mennesker, miljøer, relasjoner og valg. De beskrev hva disse miljøene ga dem i en periode av livet, men også hva de etter hvert tok fra dem. Det var først da vi la disse innleggene ved siden av hverandre at en viktig refleksjon begynte å vokse frem.

Kanskje bruker vi noen ganger for mye tid på å forstå kriminaliteten, og for lite tid på å forstå hva som skjer før den.

Ikke fordi kriminaliteten blir mindre alvorlig av den grunn, men fordi forebygging nødvendigvis må begynne før lovbruddet finner sted. Dersom flere av historiene på ulike måter peker tilbake mot behovet for tilhørighet, identitet og anerkjennelse, utfordrer det også oss som samfunn. For da holder det ikke å spørre hvordan vi skal få ungdom ut av destruktive miljøer. Vi må samtidig spørre hvordan vi bygger sterke nok fellesskap til at færre opplever behov for å søke dem dit i utgangspunktet.

Vi opplevde ikke at dette var én foredragsholders budskap. Vi opplevde at det var en innsikt som vokste frem når hele konferansen ble sett under ett.

Relasjon var ikke ett av temaene – det var den gjennomgående forutsetningen

Kjernen er spørsmålet vi må stille oss hver dag: hva er det som gjør endring mulig?

Gjennom konferansen ble det presentert forskning, erfaringer og historier fra svært ulike ståsteder. Likevel var det ett tema som stadig vendte tilbake, enten det ble uttrykt eksplisitt eller lå som et underliggende premiss i det som ble sagt: betydningen av relasjoner.

Det interessante var ikke at relasjoner ble beskrevet som viktige – det er de fleste som arbeider med ungdom enige om. Det interessante var hvordan de dukket opp i nesten alle innleggene, uavhengig av om utgangspunktet var forskning, praksis eller ungdommenes personlige erfaringer.

Ungdommene beskrev voksne som hadde sett dem da de trengte det mest. Shahed Rasool fortalte om betydningen av voksne som både evner å stille krav og samtidig bygge tillit over tid. Håkan Kalkan og Sveinung Sandberg beskrev hvordan identitet formes i møte med andre mennesker, og hvordan miljøene vi blir en del av påvirker både selvforståelse og handlingsrom. David Toska og Laila fortalte om mennesker som på ulike tidspunkt bidro til at livet tok en annen retning, mens Sunniva Gylver minnet oss om hvor stor betydning én enkelt handling kan få når den kommer på riktig tidspunkt.

Historiene var forskjellige. Perspektivene var forskjellige. Likevel var det vanskelig å overse et gjennomgående mønster. Når mennesker fortalte om vendepunkter i egne liv, eller om ungdommer de hadde fulgt gjennom mange år, begynte historiene sjelden med et tiltak.

De begynte med ett menneske – et menneske som trodde på et annet menneske.

Det betyr ikke at metoder, tiltak eller faglig kompetanse er mindre viktige. Tvert imot. Godt forebyggingsarbeid krever høy faglig kvalitet, tydelige rammer og systematisk oppfølging. Samtidig utfordret konferansen oss til å reflektere over hvorfor de samme metodene noen ganger gir helt ulik effekt hos ulike ungdommer.

En mulig forklaring er at metoder aldri virker uavhengig av relasjonen de inngår i. Tillit kan vanskelig standardiseres, motivasjon kan sjelden påtvinges, og endring skjer som oftest gradvis. Relasjonen blir derfor ikke bare en kanal for hjelpen, men en del av hjelpen i seg selv.

Dette peker også mot en interessant forskjell mellom hvordan hjelpeapparatet organiseres og hvordan ungdom beskriver sine egne liv. Systemene er naturlig nok bygget opp rundt tjenester, ansvarsområder og fagdisipliner. Ungdommene beskriver sjelden etater. De beskriver mennesker. Læreren som fortsatte å ringe. Betjenten som møtte dem med respekt. Miljøarbeideren som holdt avtalen. Treneren som aldri sluttet å tro på dem. For ungdommene blir relasjonen ofte rammen rundt hjelpen, ikke bare en del av den.

Kanskje var det også her konferansen ga oss et viktig korrektiv. Ungdomskriminalitet omtales ofte gjennom systemsvikt, ressursmangel og fragmenterte tjenester. Flere av ungdommene beskrev også erfaringer med å bli sendt mellom instanser, miste kontaktpersoner eller oppleve at hjelpen forsvant idet relasjonen begynte å få betydning. Den erfaringen må tas på alvor.

Samtidig var det vanskelig å ikke la seg imponere av menneskene som representerte disse systemene. Gjennom hele dagen møtte vi ansatte fra kriminalomsorgen, politiet, kommunene, konfliktrådet, frivilligheten og tros- og livssynsfeltet som snakket om ungdommene med en varme og et engasjement som gikk langt utover det man forventer av en stillingsbeskrivelse. Ikke fordi de undervurderte utfordringene, men fordi de hadde sett nok til å vite at endring faktisk er mulig.

Det gjorde inntrykk – kanskje nettopp fordi det brøt med et bilde som ofte preger den offentlige debatten. Når vi snakker om ungdomskriminalitet, blir systemene gjerne beskrevet gjennom det som ikke fungerer. Det er forståelig. Kritikken er viktig, og mange av utfordringene som ble løftet gjennom dagen er reelle. Samtidig risikerer vi å miste noe av syne dersom systemet bare omtales som en struktur. For bak strukturene står mennesker. Mennesker som hver dag forsøker å skape trygghet, bygge relasjoner og gi ungdom en ny mulighet. Mennesker som ofte bærer relasjoner gjennom konflikter, tilbakefall og motgang, vel vitende om at de kanskje aldri får se det endelige resultatet av arbeidet sitt.

Dette fritar ikke systemene for kritikk. Tvert imot synliggjorde konferansen flere utfordringer knyttet til kontinuitet, samhandling og overganger mellom tjenester. Men kanskje ligger noe av løsningen nettopp her. Ikke i å lete etter stadig nye metoder, men i å skape rammer som gjør det mulig for dyktige mennesker å stå i gode relasjoner over tid.

For dersom relasjonen er det som gir de øvrige tiltakene retning og mening, er den heller ikke ett tiltak blant mange.

Relasjonen er fundamentet resten av arbeidet hviler på.

Å slutte med kriminalitet handler om mer enn å slutte med kriminalitet

Gjennom den offentlige debatten omtales kriminalitet ofte som noe mennesker enten er i eller ute av. Vi snakker om tilbakefall, løslatelse, rehabilitering og nye sjanser, som om overgangen mellom et kriminelt liv og et lovlydig liv først og fremst handler om et valg. Konferansen ga et langt mer sammensatt bilde enn dette. De personlige historiene vi fikk høre handlet i liten grad om ett avgjørende vendepunkt. De handlet om lange prosesser, om identitet, om relasjoner og om den krevende oppgaven det er å bygge et nytt liv samtidig som man forsøker å legge det gamle bak seg.

Dette perspektivet ble belyst fra flere kanter gjennom dagen. Håkan Kalkan og Sveinung Sandberg beskrev hvordan identitet formes i samspill med menneskene og miljøene vi er en del av. Ingen utvikler sin selvforståelse i et vakuum. Vi formes av forventningene rundt oss, av relasjonene vi inngår i og av fellesskapene vi opplever at vi hører til. Det betyr også at identitet ikke uten videre kan skiftes ut den dagen et menneske bestemmer seg for å leve annerledes.

De personlige historiene ga forskningen et ansikt. David og Laila beskrev begge hvordan den vanskeligste delen av reisen ikke nødvendigvis var å ta avstand fra kriminaliteten, men å finne ut hvem de skulle være etterpå. Hvordan bygger man en ny identitet når store deler av omgivelsene fortsatt forbinder deg med den gamle? Hvordan skaper man nye relasjoner når de fleste relasjonene man hadde, var knyttet til et liv man forsøker å forlate? Og hvordan finner man mening i en hverdag som på mange måter må bygges opp helt fra grunnen av?

Dette er spørsmål det sjelden finnes raske svar på, men de er like fullt avgjørende dersom vi ønsker å forstå hva rehabilitering faktisk innebærer. For mens kriminaliteten ofte er synlig, er identitetsarbeidet langt mer usynlig. Det skjer gradvis. Gjennom små erfaringer, nye relasjoner, mestring, arbeid, utdanning og mennesker som over tid bidrar til å bekrefte en annen selvforståelse enn den man tidligere har levd med.

Kanskje er det også her noe av forklaringen ligger på hvorfor tilbakefall fortsatt representerer en så stor utfordring. Dersom et menneske forlater et miljø uten samtidig å oppleve tilhørighet et annet sted, oppstår det et tomrom. Konferansen ga oss flere eksempler på hvordan nettopp dette tomrommet kan bli avgjørende. Det handler ikke bare om å bryte med noe. Det handler om å ha noe å gå til. Et nytt nettverk. Nye forventninger. Nye roller. Et nytt fellesskap hvor det er mulig å bygge en identitet som ikke lenger defineres av fortiden.

Denne erkjennelsen utfordrer også måten vi ofte tenker rehabilitering på. Vi er opptatt av om mennesker kommer seg ut av kriminalitet, men kanskje stiller vi for sjelden spørsmål om hva de skal inn i. For dersom endring først og fremst forstås som fravær av kriminalitet, risikerer vi å overse den langt mer krevende prosessen som handler om å skape et liv som faktisk er verdt å bli værende i.

Dette er ikke et ansvar kriminalomsorgen, kommunen eller frivilligheten kan bære alene. Tvert imot var kanskje en av konferansens viktigste innsikter at identitetsbygging skjer på tvers av arenaer. I møte med arbeidsgivere som er villige til å gi en ny sjanse. I utdanningsinstitusjoner som ser potensial fremfor fortid. I lokalsamfunn som evner å møte mennesker med nysgjerrighet fremfor mistillit. Og i relasjoner som varer lenge nok til at et menneske gradvis kan begynne å tro på den nye historien om seg selv.

Kanskje er det derfor rehabilitering aldri bare kan handle om å redusere risikoen for tilbakefall. Den må også handle om å skape muligheter for tilhørighet, mestring og mening. For først når mennesker opplever at de har en plass å høre til, blir det også mulig å legge en annen identitet bak seg og bygge en ny.

Kunnskapen finnes – utfordringen er å omsette den til praksis

En av de refleksjonene som vokste sterkest frem gjennom konferansen, var hvor stor enigheten faktisk er om de grunnleggende mekanismene som påvirker unges liv. Ser vi de ulike innleggene under ett, er det vanskelig å hevde at vi mangler kunnskap. Tvert imot. Forskerne beskrev hva forskning gjennom mange år har vist om identitet, marginalisering og tilhørighet. Praktikerne fortalte om de samme mekanismene slik de møter dem i arbeidshverdagen. Ungdommene satte ord på hvordan det oppleves å stå midt i dem. Menneskene med egne erfaringer ga oss et ærlig innblikk i hvordan disse prosessene faktisk kan utspille seg over tid.

Professor Paul Larsson bidro med et viktig perspektiv på utviklingen over tid. Han minnet oss om at dagens ungdomsgenerasjon samlet sett er mindre kriminell enn tidligere generasjoner. Samtidig ser vi en utvikling hvor utfordringene konsentreres hos en mindre gruppe unge med sammensatte belastninger. Det utfordrer forestillingen om at vi står overfor en generell ungdomskrise, og peker snarere mot behovet for målrettet innsats mot de ungdommene som står i størst risiko for utenforskap og kriminalitet.

Det betyr ikke at alle var enige om løsningene. Det var de naturligvis ikke. Men uenigheten handlet i liten grad om hva som skaper sårbarhet hos unge mennesker. Den handlet snarere om hvordan samfunnet best kan møte den.

Kanskje er det nettopp her en av konferansens viktigste erkjennelser ligger.

Utfordringen synes i stadig mindre grad å være mangel på kunnskap. Den handler oftere om vår evne til å omsette kunnskapen til sammenhengende praksis.

Gjennom dagen ble det flere ganger pekt på betydningen av tidlig innsats, stabile relasjoner, tverrfaglig samarbeid og kontinuitet. Dette er ikke nye begreper. De har vært en del av faglitteraturen, offentlige utredninger og politiske ambisjoner i mange år. Likevel beskrev både ungdommer og praktikere en virkelighet hvor hjelpen fortsatt oppleves fragmentert. Kontaktpersoner skiftes ut. Ansvar flyttes mellom tjenester. Gode tiltak avsluttes når prosjektperioden utløper, samtidig som ungdommenes behov består.

Dette er ingen kritikk av enkeltaktører – snarere tvert imot. Konferansen ga et sterkt inntrykk av mennesker som hver dag gjør sitt ytterste innenfor de rammene de er gitt.

Nettopp derfor blir spørsmålet interessant. Dersom både forskningen, praksisfeltet og menneskene med egne erfaringer peker i samme retning, hva er det da som gjør at vi likevel strever med å skape den kontinuiteten vi vet er så viktig?

Det finnes neppe ett enkelt svar. Kanskje handler det om hvordan samfunnet vårt er organisert. Kanskje handler det om finansieringsmodeller, sektorgrenser og ulike ansvarsområder. Kanskje handler det også om at de prosessene som betyr mest for unge mennesker – tillit, identitet og relasjoner – er blant de vanskeligste størrelsene å måle og dokumentere.

Det siste er verdt å dvele litt ved. Vi er blitt stadig flinkere til å måle aktivitet, produksjon og måloppnåelse. Det er både nødvendig og riktig. Offentlige midler skal forvaltes ansvarlig, og tiltak skal kunne dokumentere effekt. Samtidig utfordret konferansen oss til å reflektere over om noe av det viktigste i forebyggingsarbeidet nettopp er det som vanskeligst lar seg telle. Hvordan måler vi betydningen av én voksen som blir værende? Hvordan dokumenterer vi verdien av et fellesskap som gjør at en ungdom velger en annen retning enn den han eller hun ellers ville tatt? Og hvordan synliggjør vi effekten av tillit før den blir synlig i statistikken?

Dette er spørsmål vi ikke forsøker å besvare i denne rapporten. Men konferansen minnet oss om at de er verdt å stille. For kanskje ligger noe av utfordringen nettopp her: ikke i mangel på kunnskap om hva som virker, men i hvordan vi som samfunn skaper rammer som gjør det mulig å arbeide på den måten vi allerede vet gir de beste forutsetningene for varig endring.

De som faktisk lever dette livet

Gjennom dagen ble ungdom beskrevet fra mange ulike ståsteder. Forskerne bidro med teorier og modeller som hjelper oss å forstå mekanismene bak utenforskap og kriminalitet. Praktikere delte erfaringer fra arbeidshverdagen, mens mennesker med egne erfaringer ga et ærlig innblikk i hva et liv preget av kriminalitet faktisk kan koste. Alt dette var viktig.

Likevel var det kanskje ungdommenes egne stemmer som bandt dagen sammen. Ikke fordi de hadde alle svarene, men fordi de minnet oss om hvem konferansen egentlig handlet om.

Det var noe befriende ved måten de beskrev livet sitt på. De snakket ikke i fagbegreper. De analyserte ikke samfunnet. De forsøkte heller ikke å forklare ungdomskriminalitet som fenomen. De fortalte om hverdagen slik den oppleves når man står midt i den. Om presset ved å være ung. Om alle valgene som skal tas. Om ønsket om å lykkes. Om usikkerheten, fristelsene og behovet for å høre til.

Det var også slående hvor lite de snakket om kriminalitet. Når de beskrev hva som var viktig for dem, handlet det om skole. Om å få orden på livet. Om å bygge en framtid. Om familie. Om å finne tilbake til samfunnet. Med andre ord de samme tingene de aller fleste unge mennesker ønsker seg, uavhengig av bakgrunn.

I den offentlige debatten blir ungdom som begår kriminalitet ofte beskrevet gjennom handlingene sine. Konferansen minnet oss om at de først og fremst er ungdommer. Med de samme grunnleggende behovene som alle andre. Behovet for å bli sett. Behovet for å høre til. Behovet for å mestre noe. Behovet for å kjenne at fremtiden fortsatt er åpen.

En av ungdommene beskrev hvor krevende det er å vokse opp i en tid hvor mulighetene er mange, men hvor fristelsene oppleves enda flere. Det var en refleksjon som traff oss. Ikke fordi den var dramatisk, men fordi den var så gjenkjennelig. Vi lever i et samfunn hvor unge mennesker møter et konstant press om å lykkes, passe inn og finne sin identitet. For noen blir denne prosessen ekstra krevende. Ikke fordi de ønsker et liv preget av kriminalitet, men fordi veien inn i et fellesskap noen ganger viser seg kortere enn veien inn i samfunnet.

Samtidig var det umulig å ikke legge merke til optimismen som også lå i ungdommenes fortellinger. Flere beskrev hvordan verdiene deres hadde endret seg over tid. Der status, penger eller miljø tidligere hadde hatt stor betydning, handlet refleksjonene nå om utdanning, arbeid, familie og det å skape en trygg hverdag. Endringen kom ikke til uttrykk som store ord eller sterke erklæringer. Den kom til uttrykk gjennom hva de ønsket å bruke livet sitt på.

Det er lett å tenke at slike historier først og fremst handler om enkeltmennesker. Vi tror de også forteller oss noe om samfunnet. For når ungdom beskriver framtid, skole, arbeid og relasjoner som det viktigste i livet sitt, peker de samtidig på hva forebygging i bunn og grunn handler om. Ikke bare om å hindre kriminalitet, men om å skape reelle muligheter for å leve et godt liv.

Det var kanskje også derfor ungdommenes stemmer traff så sterkt denne dagen. De bekreftet mye av det forskningen hadde beskrevet, men de gjorde det uten teorier og fagbegreper. De beskrev de samme mekanismene med sitt eget språk. På den måten ble de ikke bare deltakere på konferansen. De ble en påminnelse om hvorfor arbeidet med forebygging aldri kan reduseres til statistikk, tiltak eller organisering alene.

For bak hver prosent, hver graf og hver kriminalstatistikk finnes det et ungt menneske som – akkurat som alle andre – håper på en framtid med mening, tilhørighet og mennesker som tror på dem.

Troen på at mennesker kan forandre seg

Hvis det er én refleksjon som har blitt tydeligere for oss gjennom arbeidet med denne rapporten, er det at konferansen i liten grad handlet om hvorvidt mennesker kan forandre seg. Det spørsmålet syntes det å være bred enighet om. Langt mer interessant var spørsmålet om hva som skal til for at endring faktisk blir mulig, og hvordan vi som samfunn kan bidra til at den får tid og rom til å utvikle seg.

Dette perspektivet kom til uttrykk på ulike måter gjennom hele dagen. Forskerne beskrev mekanismene som påvirker unges valg. Praktikerne fortalte om relasjoner som hadde tatt måneder og år å bygge. Mennesker med egne erfaringer fortalte om prosesser som hadde strukket seg over store deler av livet, mens ungdommene selv snakket om framtid, skole, arbeid og ønsket om å finne sin plass. Ingen ga inntrykk av at endring er enkelt. Ingen beskrev raske løsninger. Likevel var det vanskelig å overse at alle, på hver sin måte, formidlet en grunnleggende tro på at mennesker kan utvikle seg.

Kanskje er det nettopp dette som skiller forebyggingsarbeid fra mange andre samfunnsoppgaver. Resultatene kommer sjelden raskt. De lar seg heller ikke alltid dokumentere når de skjer. Relasjoner bygges over tid. Tillit vokser gradvis. Identitet endres sakte. Det betyr at mye av det viktigste arbeidet skjer lenge før vi kan se effekten av det.

Konferansen minnet oss også om at dette arbeidet bæres av mennesker som velger å investere i andre mennesker, ofte uten å vite hvordan historien kommer til å ende. Den læreren som fortsetter å følge opp en elev. Betjenten som møter ungdommen med respekt også etter et tilbakefall. Miljøarbeideren som tar den ekstra telefonen. Foreldereren som nekter å gi opp. Frivillige, trenere og ansatte som hver dag bruker tid og energi på å bygge relasjoner de håper skal få betydning, selv om de vet at utviklingen sjelden går i en rett linje.

Det gjorde inntrykk fordi det sto i kontrast til en samfunnsdebatt som ofte preges av tempo og krav om raske resultater. Konferansen minnet oss om at de viktigste endringene i et menneskes liv sjelden følger budsjettyskluser, prosjektperioder eller kalenderår. De skjer når mennesker over tid opplever å bli møtt med tillit, tydelige forventninger og nye muligheter.

Kanskje er det derfor håp heller ikke bør forstås som optimisme. Håp handler ikke om å tro at alt kommer til å gå bra. Det handler om å velge å fortsette arbeidet også når utfallet er usikkert. Om å møte ungdom med en forventning om at de kan vokse, lære og finne en ny retning, selv når erfaringene tilsier at veien dit kan bli både lang og krevende.

Det var denne holdningen vi opplevde gikk igjen gjennom hele konferansen. Ikke som et slagord eller en ambisjon, men som en grunnleggende forståelse av hva arbeidet med ungdom faktisk krever. Kanskje var det også dette som gjorde sterkest inntrykk. Ikke at konferansen ga oss alle svarene, men at den samlet mennesker som, fra svært ulike ståsteder, fortsatt hadde valgt å tro på det samme: at mennesker kan forandre seg.

AVSLUTNING

Hva tar vi med oss videre?

Gjennom arbeidet med denne rapporten har én erkjennelse blitt stadig tydeligere. Selv om konferansen samlet mennesker med svært ulik bakgrunn, ulike roller og ulike perspektiver, var det overraskende hvor ofte de beskrev de samme mekanismene. Ikke med de samme ordene, og ikke alltid med de samme løsningene, men med en felles forståelse av hva som former unge menneskers liv og hvilke forutsetninger som må være til stede dersom endring skal bli mulig.

Det betyr ikke at vi er ferdige med å forstå ungdomskriminalitet. Tvert imot. Konferansen minnet oss om hvor sammensatt dette feltet er, og hvor viktig det er å være varsom med enkle forklaringer. Samtidig ga den oss et språk for å beskrive noen sammenhenger som fortjener større oppmerksomhet, både i samfunnsdebatten og i utviklingen av fremtidens forebyggende arbeid.

Skal vi trekke frem tre refleksjoner som særlig har blitt med oss videre, er det disse:

I Forebygging må begynne lenge før kriminaliteten gjør det. De fleste historiene vi hørte denne dagen startet ikke med lovbrudd, men med utenforskap, identitet, tilhørighet og jakten på et fellesskap. Det utfordrer oss til å rette større oppmerksomhet mot det som skjer før problemene blir synlige, og til å investere mer i de arenaene hvor unge mennesker faktisk lever livene sine.

II Relasjoner er den viktigste fellesnevneren i alt endringsarbeid. Forskning, praksis, erfaringskompetanse og ungdommenes egne fortellinger pekte alle i samme retning. Endring skjer sjelden fordi ett tiltak alene er godt nok. Den skjer når mennesker over tid opplever å bli møtt med tillit, tydelige forventninger og voksne som blir værende, også når utviklingen går saktere enn man hadde håpet.

III Forebygging er et felles samfunnsansvar. Ingen av historiene vi har løftet frem peker mot én aktør eller én løsning. Tvert imot viser de hvor avhengige vi er av at skole, politi, kriminalomsorg, helse, frivillighet, arbeidsgivere, familier og lokalsamfunn trekker i samme retning. Ingen kan lykkes alene. Samtidig blir summen av mange små handlinger ofte langt større enn vi aner når de skjer.

Det er kanskje nettopp dette vi sitter sterkest igjen med etter Vendepunkt UNG 2026.

Konferansen ga oss ikke en ny metode. Den ga oss heller ikke en enkel oppskrift på hvordan ungdomskriminalitet kan forebygges. Det den ga oss, var noe som kanskje er vel så verdifullt: en felles forståelse av at de viktigste løsningene sjelden finnes hos én aktør

alene, men i møtet mellom mennesker som er villige til å lytte til hverandre, lære av hverandre og ta et felles ansvar for ungdommene de er satt til å ivareta.

Hvis denne rapporten kan bidra til at noen av disse samtalene fortsetter også etter at konferansen er over, har den oppfylt sin viktigste oppgave.

Vendepunkt UNG 2026

Den andre nasjonale Vendepunkt UNG-konferansen · Torshov kirke, Oslo · 10. juni 2026

Vendepunkt UNG er et tiltak fra Back in the Ring. Vi arbeider for at flere unge skal få oppleve tilhørighet, mestring og en reell mulighet til å bygge et godt liv – gjennom relasjon fremfor fordømmelse, og gjennom å gi mennesker en ny sjanse.

vendepunktung.no · **backinthering.no**

«vi står i overgangene»